

FRANSA HAK VE ÖZGÜRLÜKLER RAPORU

DİASPORA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Ocak 2016 Raporu
Yazan: Gökhan KARAKURT

DİAM DİASPORA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

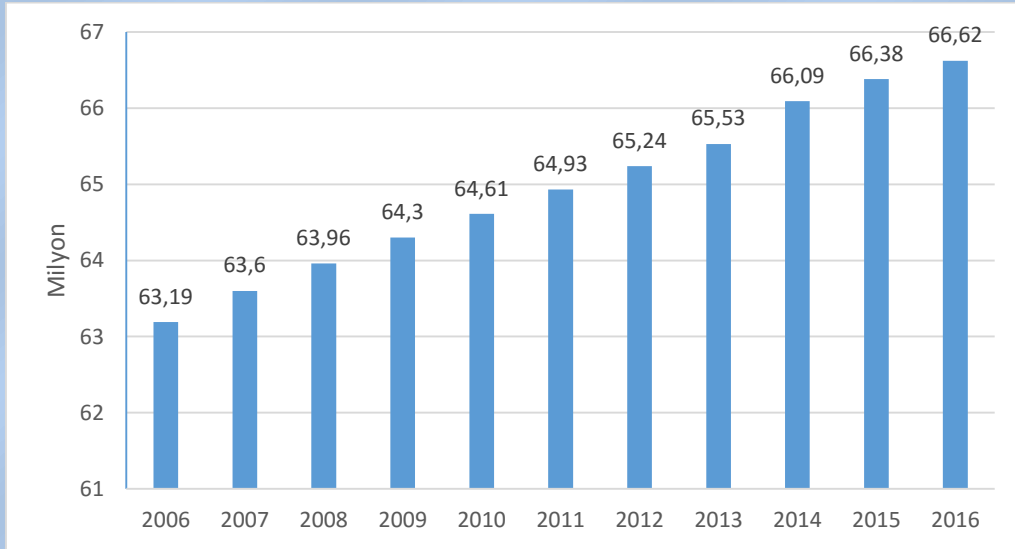
FRANSA HAK VE ÖZGÜRLÜKLER RAPORU

Giriş

Avrupa Birliği'nin (AB) lokomotif ülkelerinden olan Fransa, politika yapım sürecine olan etkisinin haricinde coğrafi olarak da Avrupa coğrafyasında önemli bir konuma sahiptir. Yarı başkanlık sistemiyle yönetilen Fransa'da cumhurbaşkanı geniş yetkilere sahiptir. Doğrudan halkın seçtiği cumhurbaşkanı beşer senelik süreler için en fazla iki kez seçilebilmektedir. Fransa'da parlamento, Ulusal Meclis ve Senato olmak üzere çift yapılıdır.¹

1 Ocak 2016 itibariyle 66.628.000 nüfusa sahip olan Fransa, Almanya'dan sonra AB'nin ikinci en kalabalık ülkesidir.² Ayrıca Fransa Türkiye kökenli vatandaşların Almanya'dan sonra en fazla bulunduğu Avrupa ülkesidir.

Tablo 1: 2006 – 2016 Yılları Arasında Fransa'nın Nüfus Değişimi

Kaynak: http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?reg_id=0&ref_id=ip1581#inter1

Fransa'da Göçmenler

Türkiye kökenli vatandaşların Fransa'ya ilk göçlerinin başlangıcı 1960'lı yıllara rastlamaktadır. Bu yıllarda başlayan ekonomik amaçlı göçlere 1980'li yıllarda siyasi amaçlı gerçekleşen göçler de eklenmiştir. İlk etapta Fransa'ya göç edenler genellikle, Almanya'ya göç edenlerin aksine, vasıfsız veya yarı vasıflı işçiler olmuştur. Ağırlıklı olarak önce erkek işçiler göç etmiş olsa da

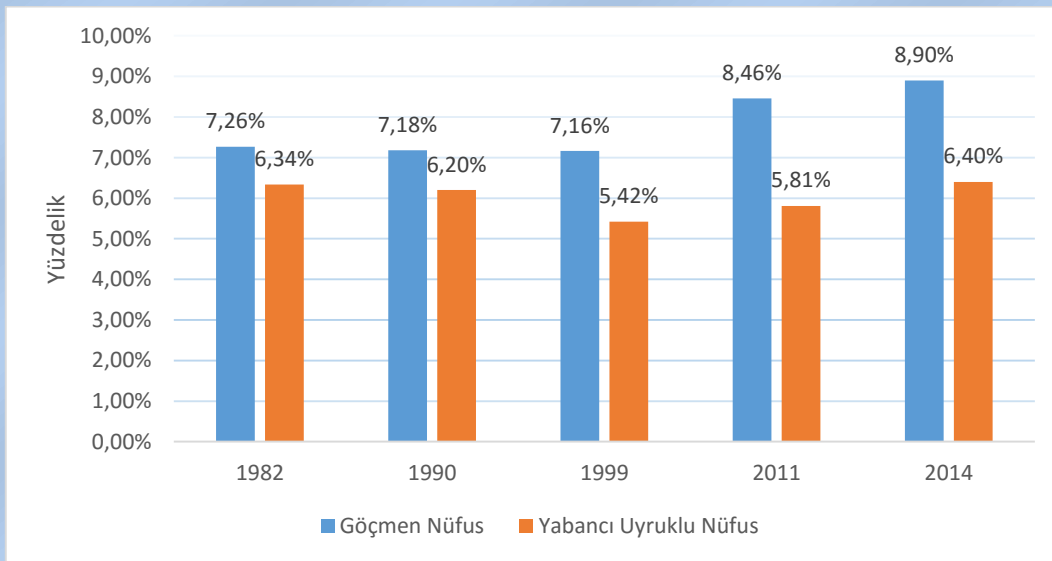
¹ <http://www.mfa.gov.tr/fransa-siyasi-gorunumu.tr.mfa>

² http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?reg_id=0&ref_id=ip1581#inter1

1974 yılı sonrasında Aile Birleşmesi Yasası ile birlikte Fransa’da çalışan Türkiyelilerin eşleri ve çocukları da Türkiye’den Fransa’ya giriş yapabilmeye başlamışlardır.³ Ancak aynı yıllarda Fransa Hükümeti’nin gönüllü geri dönüş kampanyası ile Fransa’daki yabancıların sayısı azaltılmaya çalışılmıştır. Buna yönelik olarak geldikleri ülkelere gönüllü olarak geri dönen işsiz yabancılara 10 bin Frank ödeme yapılmıştır.⁴ Bu göçü durdurma politikası kısmen işe yaramış olsa da bahsi geçen Aile Birleşmesi Yasası sayesinde Fransa’ya eş ve çocuk göçü devam etmiştir. Aynı şekilde turist vizesi ile Fransa’ya giderek yasadışı şekilde çalışmaya başlayan Türkiyeliler de göçü devam ettirmişlerdir. Günümüz itibariyle Türkiye’nin Paris Büyükelçiliği verilerine göre Fransa’da yaşayan 650 bini aşkın Türk vatandaşından 300 bin kadarı çifte vatandaşlığa sahiptir.⁵

2014 yılı başı itibariyle Fransa’da yaşayan göçmen nüfusun toplam oranı % 8,9 olarak tespit edilmiştir. Bunun değeri de rakamsal olarak yaklaşık 6 milyon kişidir. Yine aynı şekilde yabancı uyrukluların oranı ise % 6,4’tür.⁶

Tablo 2: 1982-2014 Yılları Arasında Fransa’da Göçmen ve Yabancı Uyrukluların Genel Nüfustaki Payı

Kaynak: <http://www.ined.fr/fr/tout-savoir-population/chiffres/france/immigres-etranagers/population-immigree/>

³ İrtiş, Verda (2008), “Fransa’da Yaşayan Türkiye Kökenli Gençler ve Kimlik Stratejileri”, *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri*, Edit. Danış D. ve İrtiş V., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss. 237-239.

⁴ Kaya, Ayhan (2008), “Fransa-Türkleri: Cumhuriyetçi Entegrasyon Modelinin Eleştirisi”, *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri*, Edit. Danış D. ve İrtiş V., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 38.

⁵ <http://paris.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=249073>

⁶ http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?ref_id=if38#inter2

2014 yılı itibariyle 1982 yılına göre ülkedeki göçmen nüfusunun oranı %1,6 dolaylarında artmış görünmektedir. Buna karşın yabancı uyrukluların sayısı 1990-2011 arasında düşüş göstermiş olsa da 2014 yılına kadar tekrar yükselişe geçtiği söylenebilir.

Her yıl binlerce insan Fransa'ya sığınmacı olarak başvurmaktadır. Fransa'da sığınmacı başvurularına verilen ret cevapları %77'nin altına düşmemiştir. Önceki 5 yılın aksine 2009-2014 yıllarında en düşük ret oranı %77,49 ile 2014 yılına aittir.⁷

Ocak 2016 Fransa'da İslam Karşıtlığı

Fransa kendisini laik bir devlet olarak tanımlamakta ve aynı zamanda ülkede yaşayanlara anayasal bir hak olarak din özgürlüğü tanımaktadır.⁸ Bu doğrultuda, yapılan nüfus sayımlarında dine yönelik sorular sorulmadığı için tam olarak rakam verilemese de bazı kaynaklarda ülkede 5 milyon dolayında Müslümanın yaşadığı belirtilmektedir.⁹ Fransa'daki laiklik anlayışına göre dine karşı mesafeli tutumun özellikle son yıllarda doğrudan İslam'a yöneldiği görülmektedir.

2015 yılında Fransa'da gerçekleşen Charlie Hebdo ve Paris saldırılarından sonra ülke genelinde İslam karşıtlığının hızla arttığı gözlemlenmektedir. İlk etapta Charlie Hebdo saldırıları Fransa'da Müslümanlara yönelik ayrımcılıkların artmasına neden olurken Paris saldırıları da bunları daha da yerleştirmeye başlamıştır.

Fransa İslamofobi ile Mücadele Kolektifi yetkililerinin beyanlarına göre Fransa'da antisemitizmin suç sayılmasına ilişkin bir kanun var olmasına karşın İslam karşıtlığına dair herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Hatta bazı lobi ve kuruluşların ülkede İslam karşıtlığının suç sayılmaması konularında çaba harcadıkları belirtilmektedir.¹⁰ Müslümanlar ile Müslüman olmayanlara ciddi şekilde farklı muameleler olduğunun da ayrıca üzerinde durulmaktadır.

Paris Saldırılarından Ardından

Fransa İnsan Hakları Komisyonu üyesi Nils Muižnieks Paris saldırılarından önce Fransa'da ırkçılık, ayrımcılık ve nefret söyleminin arttığını belirtmiştir. Paris saldırılarından sonra, zaten artmış olan İslam karşıtlığı kendisini daha somut olarak göstermeye başlamıştır. Fransa'ya bağlı Korsika Adası'nın başkenti Ajaccio'da 25 Aralık 2015'te ırkçı ve İslam karşıtı bir grup, Camiye

⁷ http://www.francetvinfo.fr/monde/europe/migrants/quatre-graphiques-pour-comprendre-l-arrivee-des-migrants-en-france_1049215.html

⁸ [https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/Fransa-TR\(4.10.1958\).pdf](https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/Fransa-TR(4.10.1958).pdf)

⁹ <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/11/17/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>

¹⁰ <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/charlie-hebdo-bir-donum-noktasi-oldu>

saldırı gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda içeride bulunan Kur'anları da yakmayı deneyen grup "Araplar defolun", "burası bizim evimiz" gibi sloganlar atarak Camiden ayrılmıştır.¹¹

Cuma günü gerçekleşen bu olayın bir gün öncesine gidildiğinde farklı bir boyutu ortaya çıkmaktadır. Bir gün önce gece itfaiyenin acil hattı aranarak yangın ihbarında bulunmuş ve olay yerine giden iki itfaiyeci ve bir polis memuru bir grup tarafından saldırıya uğramışlardır. Yaralanan polis ve itfaiyecilere destek amaçlı kalabalık bir grup da ertesi gün protesto gösterileri düzenlemiş ve akabinde Camiye saldırıyı gerçekleştirmişlerdir. Bazı haber kaynaklarında bu olay sadece Camiye saldırı olarak verilmekte ve bunun nedenleri üzerinde durulmamaktadır. Ayrıca özellikle yabancı basında ise bu haber, bir gün önceki itfaiyeci olayının misillemesi olarak yer almaktadır. Camiye saldırıyı gerçekleştiren grubun sloganlarından, itfaiyecileri pusuya düşürerek yaralayan kişilerin yüksek ihtimalle Arap Müslümanlar olduğu sonucunun ortaya çıktığı belirtilmektedir. Üstelik yangının kasıtlı olarak polis ve itfaiyecileri pusuya düşürmek için çıkarıldığı da söylenmektedir. İslam karşıtlığını artıran bu ve benzer olayların aslında İslam karşıtı oluşumlarca üretilmiş olay olma ihtimali de kamuoyunda tartışılmaktadır.

160 Civarında Cami Kapatılacak

Paris saldırılarından sonra halen daha sıkıyönetim altında tutulan bölgede güvenlik önlemleri gerekçe gösterilerek 160 civarı Caminin kapatılması söz konusudur. Aralık 2015'te hızlıca kapatılan 3 caminin ardından toplamda 160 Caminin kapatılmasıyla radikal İslamcılığın durdurulmasının hedeflendiği belirtilmektedir.¹² Yetkili makamların yaptığı açıklamalarda kapatılan ve kapatılması planlanan camilerin ruhsatsız olduğu ve nefret söylemleri vaazlar verdikleri iddia edilmektedir.

Radikal söylemleri camilerin kapatılması konusu Fransa'da camilerin geleceğini ucu açık bir noktaya sürüklemektedir. Camilerde verilen vaazların incelenerek radikal söylemlere sahip olduğu tespit edilenlerin kapatılacağı ve aynı zamanda bu camilerde görev yapan yabancı imamların da sınır dışı edileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda radikal çerçevenin net bir tanımının yapılmayışı Camilere müdahalede sınırın ne olacağı tartışmasını beraberinde getirmektedir.

¹¹ <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3374498/Muslim-prayer-hall-ransacked-Koran-burning-demonstrators-chanting-Arabs-youths-injured-firefighters-French-island-Corsica.html>

¹² <http://www.dailywire.com/news/1749/french-kicking-down-doors-closing-down-mosques-james-barrett>

Camiyi Koruyan Askerlere Saldırı

Yukarıdaki tartışmaya ek olarak Fransa'nın Valence kentinde yine bir Cami olayı yaşanmıştır. Yeni yılın ilk gününde arabasını caminin önünde nöbet tutan askerlerin üzerine iki defa süren bir şahıs askerler tarafından kol ve bacağından vurularak etkisiz hale getirilmiştir. Olayda üzerine araç sürülen askerlerden bir tanesi ve camiye ibadet için gelen 72 yaşındaki bir Müslüman da yaralanmıştır. Yaşlı Müslümanın askerlerin silahından çıkan bir kurşunla kazara yaralandığı belirtilmiştir. Daha sonra kimliği belirlenen saldırganın Tunus asıllı Müslüman bir Fransa vatandaşı olduğu anlaşılmıştır.

Görgü tanıklarının ifadelerine göre sürücü, aracını iki kez direkt olarak askerleri hedef alarak sürdüğü ve eylemi gerçekleştirirken tekbir getirdiği belirtilmiştir. Saldırgan sorgusunda askerleri öldürmeye teşebbüs ettiğini çünkü askerlerin insanları öldürdüğü ve onu da öldürmek istediklerini anlatmıştır. Saldırganın bilgisayarında yapılan incelemede ise cihatçı propaganda materyallerinin tespit edildiği ancak bunların internetten herkesin ulaşabileceği materyaller olduğu için terörist gruplarla bağlantısı olduğu anlamına gelmediği ifade edilmiştir.¹³

Sorulması gereken sorulardan biri de askerlerin neden camiye koruduğudur... Özellikle Paris saldırılarından sonra İslam karşıtlığı etkisini iyice artırdığı için camilerin de İslam karşıtları tarafından saldırıya uğrama ihtimaline karşın bazı bölgelerde camilerin askerler tarafından korunması söz konusu olmuştur. Ancak bunun sadece camiye korumak için mi yoksa cemaati de kontrol altında tutmak için mi yapıldığı net olarak bilinmemektedir. Daha önce açıklanan radikal camilerin kapatılacağı haberlerine ilişkin olarak askerler tarafından camilerin korunması uygulamasının bir kontrol altında tutma çalışması olduğu da iddia edilebilir.

İslam'ı Anlatıyorlar

Yaşanan bunca olumsuzluktan sonra artan İslam düşmanlığının izlerini azaltabilmek için Fransa'da Camilere Müslüman olmayanların davet edilerek İslam'ı doğru anlamalarına yönelik olarak çalışmaların yapılmaya başlandığı görülmektedir.¹⁴ 9-10 Ocak'ta hafta sonu etkinliği olarak Fransa İslam Konseyi (CMCF)'nin desteğiyle gerçekleştirilen etkinlikte 2 bin 500 civarı Camide gayrimüslimlere İslam'ı doğru şekilde anlatmak hedeflenmiştir. Charlie Hebdo saldırılarının yıl dönümüne göre ayarlanan etkinlikte İslam'ın gerçek değerlerini Müslüman olmayan halka da anlatmak, şiddet ve terörle İslam'ın ilişkilendirilmesini engellemek gibi

¹³ <http://www.aljazeera.com/news/2016/01/man-rams-car-soldiers-protecting-mosque-france-160102034438699.html>

¹⁴ <http://www.bbc.com/news/world-europe-35272307>

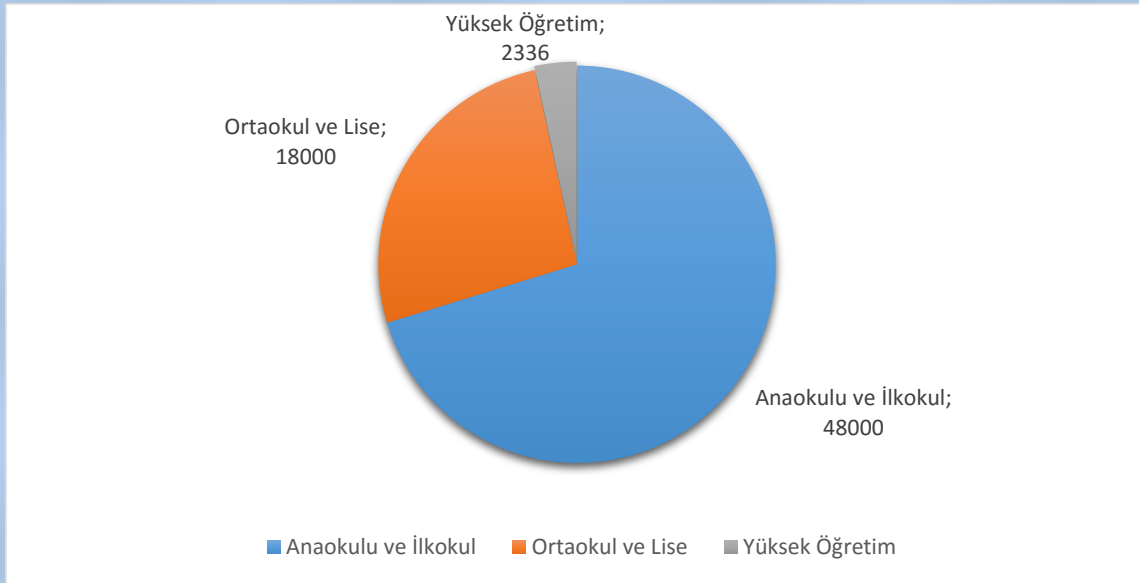
temalar yer almıştır.¹⁵ Bu tarz etkinlikler Fransa’da yüksek seviyede kendisini gösteren İslam karşıtlığının zaman içerisinde etkisini azaltacağı beklentisini artırmaktadır.

Eğitim

Fransa’da eğitim 6-16 yaş arasındaki çocuklar için ilk ve orta derece olmak üzere zorunludur. Anaokuluna anne ve babalarının isteği üzerine kayıt edilmelerine rağmen, yaşı gelen çocuklar ilkokula otomatik olarak sistem tarafından kaydedilmektedir. Devlet kurumlarında eğitim ücretsizdir. Yasal göçmenlerin çocukları da ücretsiz eğitim hakkından yararlanabilmektedir.

Fransızca konuşmayı bilmeyen göçmen çocukları 6 yaşına geldiğinde (Paris’te) belediye tarafından başlangıç seviyesinde Fransızca kursu olan bir okula gönderilmektedir. Fransa’da orta öğretim ise genel ve teknoloji liseleri ile meslek liseleri olmak üzere ayrılmaktadır. Üniversite düzeyinde eğitim ise birkaç farklı sistemden oluşmaktadır.¹⁶

Tablo 3: Fransız Örgün Sistemi İçinde Türk Öğrencilerin (Çifte Vatandaşlar Hariç Toplamda 69.000 Kişi) Eğitim Kademelerine Göre Dağılımı (2015)

Kaynak: <http://paris.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=121252>

Yukarıdaki grafikte Fransa’da yaşayan, Fransız vatandaşı olmayan Türk vatandaşlarının Fransız örgün eğitim sistemi içerisindeki dağılımı gösterilmektedir. Fransız Eğitim Bakanlığı’ndan 2015 yılı sonuna ilişkin olarak elde edilen verilere göre sadece Paris bölgesinde 6467 öğrenci Türkçe ve Türk Kültürü derslerine devam etmektedir. Bu dersler Fransa’nın bazı

¹⁵ <http://www.sabah.com.tr/dunya/2016/01/10/fransada-camiler-kapilarini-halka-acti>

¹⁶ <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-of-foreign-affairs/protocol/social-matters/article/french-educational-system>

şehirlerindeki Fransız okullarında ve Türk derneklerindeki 68 öğretmen tarafından verilmektedir. Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin açılabilmesi için her okulda en az 15 velinin talepte bulunması gerekmektedir. Yine aynı verilere göre Türkçe ve Türk Kültürü dersini alan 12-13 bin ilkokul, 4 binden fazla da ortaokul öğrencisi bulunmaktadır. Türkçe dersi Arapçadan sonra Fransa’da okutulan anadil dersleri içerisinde ikinci sırada yer almaktadır.¹⁷

Her ne kadar 15 öğrenci velisinin talebi ile azınlık dilleri seçmeli ders olarak açılabilir olsa da ülkenin her yerinde bu uygulama için sadece 15 velinin talebi her zaman yeterli olmamaktadır. Fransa, azınlık kavramını ülkesindeki göçmenler için tam manasıyla kabul etmediği ve dolayısıyla da dillerini Fransa sosyal hayatından uzak tutmaya çalıştığı için, dil konusunda katı bir tavrı olduğu söylenebilir. Şöyle ki, Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında hazırlanan Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı’nı Fransa 1999 yılında imzalamış olmasına rağmen halen onaylamamıştır. Ekim 2015’te Fransız Senatosu’na şartın onayı için sunulan yasa tasarısı, sağ partilerin olumsuz oy vermesiyle reddedilmiştir. Fransa’nın azınlık dilleri konusundaki olumsuz tavrı buradan da anlaşılabilir.

Ayrıca Fransa’da Yeşiller Partisi’nin bölgesel ve azınlık dillerinin öğretiminin yoğunlaştırılması ve kamusal alan, radyo ve televizyonlarda kullanılmalarının teşvik edilmesi amacıyla sunduğu yasa tasarısı, sol partilerin onayıyla komisyonda onay görmüş olmasına rağmen Ocak 2016’da genel kurul oylamasında sağ partilere mensup parlamento üyelerinin oylarıyla reddedilmiştir. Teklifte Fransızcanın yanı sıra Fransa’da konuşulan bir bölgesel dilde bakanlık müfredatına uygun olarak faaliyet gösteren özel ilk ve orta dereceli okulların da kamu desteği almaları konusu da yer almaktaydı. Bunun dışında kamu binalarında ve trafik işaretlerinde Fransızcanın haricinde yerel dillerin kullanılması ve ayrıca bu dillerin radyo ve televizyonlarda kullanımının teşvik edilmesine yönelik maddeler de teklifte yer almaktaydı.¹⁸ Teklifin reddedilmesiyle Fransa’da yaşayan Türklerin kendi dilinde eğitim almaları konusundaki sınırlılıklar da varlığını korumaya devam etmektedir.

Değerlendirme

Fransa’da yaşayan Türkler ve diğer yabancılar için 2016 yılının çok umut verici başladığını söylemek güçtür. Avrupa’ya yaşanan Müslüman ağırlıklı yoğun göçlerle aynı zamanlara rastlayan Charlie Hebdo ve Paris saldırıları, Fransa’da yükselen İslam karşıtlığının 2016 yılında da hızını artırarak devam etmesine neden olmaktadır. Özellikle Paris saldırılarından sonra

¹⁷ <http://paris.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=121252>

¹⁸ <http://www.dw.com/tr/fransada-yerel-dilde-e%C4%9Fitime-engel/a-18982393>

alınan kararlarca Fransa genelinde 160 civarı caminin kapatılmasının planlanması İslam'a karşı tahammülsüzlüğü gözler önüne sermektedir.

Korsika'da bu tahammülsüzlüğü ibadethaneyi talan edip Kur'an yırtıp yakarak gösteren İslam karşıtlarına Ocak ayında Fransa'daki bazı camilerde hafta sonu etkinlikleri düzenlenerek İslam'ın gayrimüslimlerce doğru anlaşılmasına yönelik çalışmalar düzenlenerek cevap verilmiştir. Bu çalışmalarda gayrimüslimlerin camilere davet edilerek İslam'ı doğru şekilde anlamaları sağlanmaya çalışılmış ve içeride ikramlarda bulunulmuştur. Bu çalışmalara katılarak İslam dinini gerçekten daha iyi anlamak isteyenler ve onların yakın çevreleri üzerinde İslam'ın ve Müslümanların terör ile bağdaştırılmaması hususunda bir farkındalık oluşturulduğu düşünülmektedir.

Anadilde eğitim konusunda Ocak ayında yasa tasarısının reddedilmesi ise Türkler ve Fransa'da yaşayan diğer azınlıklar açısından olumsuz bir gelişmedir. Azınlık dillerinde eğitimin sınırlı olduğu ülkede bunu genişletmeye yönelik sol partiler tarafından girişimde bulunulmuş ancak bu girişim Senatoda reddedilmişti. Fransa'nın dil konusundaki bu katı tutumunun kolonyal asimilasyon politikalarını içerideki azınlıklar üzerinde de uygulamaya devam etmeye çalıştığı anlamına geldiği söylenebilir.

Kaynakça

- 5 Facts About The Muslim Population İn Europe, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/11/17/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>, Erişim Tarihi: 04.02.2016.
- Charlie Hebdo Bir Dönüm Noktası Oldu, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/charlie-hebdo-bir-donum-noktasi-oldu>, Erişim Tarihi: 04.02.2016.
- Clues Found In Attack On French Troops Guarding Mosque, <http://www.aljazeera.com/news/2016/01/man-rams-car-soldiers-protecting-mosque-france-160102034438699.html>, Erişim Tarihi: 04.02.2016.
- Fransa Anayasası, [https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/Fransa-TR\(4.10.1958\).pdf](https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/Fransa-TR(4.10.1958).pdf), Erişim Tarihi: 04.02.2016.
- Fransa'da Yerel Dilde Eğitime Engel, <http://www.dw.com/tr/fransada-yerel-dilde-e%C4%9Fitime-engel/a-18982393>, Erişim Tarihi: 02.02.2016.
- Fransa'da Camiler Kapılarını Halka Açtı, <http://www.sabah.com.tr/dunya/2016/01/10/fransada-camiler-kapilarini-halka-acti>, Erişim Tarihi: 03.02.2016.
- Fransa'nın Siyasi Görünümü, <http://www.mfa.gov.tr/fransa-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, Erişim tarihi: 02.02.2016.
- French Educational System, <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-of-foreign-affairs/protocol/social-matters/article/french-educational-system>, Erişim Tarihi: 01.02.2016.
- French Kicking Down Doors, Closing Mosques, Finding A Lot of 'War-Grade' Weapons, <http://www.dailywire.com/news/1749/french-kicking-down-doors-closing-down-mosques-james-barrett>, Erişim Tarihi: 05.02.2016.
- French Mosques Extend Open Invitation, <http://www.bbc.com/news/world-europe-35272307>, Erişim Tarihi: 03.02.2016.
- Institut National De La Statistique Et Des Etudes Economiques, http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?reg_id=0&ref_id=ip1581#inter1, Erişim Tarihi: 01.02.2016.
- Institut National De La Statistique Et Des Etudes Economiques, http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?ref_id=if38#inter2, 02.02.2016

- İrtiş, Verda (2008), “Fransa’da Yaşayan Türkiye Kökenli Gençler ve Kimlik Stratejileri”, *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri*, Edit. Daniş D. ve İrtiş V, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kaya, Ayhan (2008), “Fransa-Türkleri: Cumhuriyetçi Entegrasyon Modelinin Eleştirisi”, *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri*, Edit. Daniş D. ve İrtiş V, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Muslim Prayer Hall is Ransacked by Koran Burning Demonstrators Chanting “Arabs Get Out” on the French Island of Corsica, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3374498/Muslim-prayer-hall-ransacked-Koran-burning-demonstrators-chanting-Arabs-youths-injured-firefighters-French-island-Corsica.html>, Erişim Tarihi: 01.02.2016.
- Quatre Graphiques Pour Comprendre L'arrivée Des Migrants En France, http://www.francetvinfo.fr/monde/europe/migrants/quatre-graphiques-pour-comprendre-l-arrivee-des-migrants-en-france_1049215.html, Erişim Tarihi: 03.02.2016.
- Türkiye Cumhuriyeti Paris Büyükelçiliği, Bilgi Notları, <http://paris.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=121252>, Erişim Tarihi: 02.02.2016.
- Türkiye Cumhuriyeti Paris Büyükelçiliği, Türkiye-Fransa Siyasi İlişkileri, <http://paris.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=249073>, Erişim Tarihi: 02.02.2016.